

Cijenjeni čitatelji

Kroz protekle tri godine, držeći predavanja u osnovnim školama, HUD je uočio potrebu za još boljom informiranosti i razmjenom iskustva o problematici čitanja i pisanja. Podatke koje smo dobili na uzorku djece zagrebačkih škola o neuobičajeno velikom broju djece s teškoćama čitanja i pisanja, te simptomima socioemotivne prilagodbe, odlučili smo organizirati seminar. On je bio namijenjen učiteljima razredne nastave, profesorima hrvatskog jezika i stručnim suradnicima škola. Seminar je trajao 18 sati tijekom dva dana.

Obavijestili smo 143 OŠ zagrebačke županije. Odazvalo se 28% škola, od toga iz grada Zagreba 62,5%, a izvan grada 37,5%. Profil sudionika na seminaru: učiteljica je bilo 46%, pedagoga 18%, defektologa 12%, logopeda 9% i manji broj psihologa, školskih pedagoga i jedan profesor hrvatskog jezika.

Na kraju drugog ciklusa predavanja i radionica primijenili smo anketu o procjeni edukativnih osobina proteklog seminara i između ostalih odgovora polaznici su 50% potpuno zadovoljni prvim danom predavanja i radionica, dok procjena drugog dana iznosi 42,5%.

Kao najzanimljivije teme spominju važnost ranog otkrivanja poteškoća čitanja i pisanja, te neuropsihološku osnovu procesa čitanja i pisanja, zatim probleme vezane uz procjenjivanje školskog postignuća djece, te odnosa učitelj-učenik, kao i poteškoće u socioemotivnoj prilagodbi djece s navedenim problemima.

Kao najzanimljivije u radionici spominje se prikaz logopedsko- terapijskog postupka, detaljan prikaz čitanja i pisanja djeteta s poteškoćom, te važnost zdrave komunikacije kao preduvjet primjerene socioemotivne prilagodbe djeteta.

Stečena znanja sa seminara 70% prisutnih smatra potpuno primjenjivima, a 30% smatra uglavnom primjenjivima u svakodnevnoj praksi.

Sudionici izražavaju potrebu za češće organiziranim ovakvim načinom rada učitelja i stručnih djelatnika škola. Napominju da bi tada trebale biti nazočne i osobe koje "mogu saslušati probleme i koje su u mogućnosti pripomoći u njihovu rješavanju", da bi se obrazovni program olakšao, odnosno da se prilagodi obrazovnim i razvojnim osobinama djeteta.

Dana 12. svibnja 2001. odlazimo u Krapinsko-zagorsku županiju. Obavijest šaljem u 58 osnovnih škola. Odazvalo se 9 OŠ i Odgojni dom u Bedekovčini. Najviše je bilo učitelja razredne nastave 60%, defektologa 16% a ostalo su bili odgajatelj, logoped, psiholog, pedagog, profesor hrvatskog jezika. Sve skupa 24 nazočna.

Najzanimljivije su im spoznaje o rezultatima provedenog istraživanja koje su zabrinjavajuće, o dijagnostici djece s teškoćama čitanja i pisanja, o prepoznavanju teškoća u što ranijoj dobi djeteta i kako mu pomoći.

Sudionici smatraju da im treba što više ovakvih seminara, što više obilazaka škola i pomoć učiteljima u radu s takvom djecom. Osjećaju veliku potrebu za stručnim timom pri školi, a naglasili su da i na Filozofskom fakultetu - pedagogijske znanosti barem jedan semestar slušaju o ovoj problematici.

Predsjednica HUD-a prof. Stanislava Leljak-Turžanski, logoped

Sudjelovanje HUD-a na 25. školi pedagoga

Od 29. 3.- 31. 3. 2001. u Trogiru je održana 25. škola pedagoga na temu nove koncepcije hrvatskog školstva. Na skupu je prisustvovalo više od 500 stručnjaka iz predškolskih ustanova, osnovnih i srednjih škola diljem Hrvatske. Skup je upoznat s djelokrugom rada HUD-a i podijeljeno je više od 600 letaka o disleksiji. Svi zainteresirani pozvani su na suradnju s HUD-om, a upućen je i apel za pomoć u proceduri uvrščivanja seminara na temu disleksije u Katalog permanentnog stručnog usavršavanja Ministarstva prosvjete za 2002. godinu. Tom apelu odmah se odazvao dr. Zlatko Miliša, pomoćnik ministra i ravnatelj Zavoda za unapređenje školstva i pozvao predstavnike HUD-a na razgovor.

Dana 10. 4. 2001. održan je taj sastanak na kojem su predstavnici HUD-a (Stanislava Leljak-Turžanski, Sanja Jusufbegović i Ljiljana Petrovski) i Zavoda za unapređenje školstva dr Zlatko Miliša, Vlado Luburić i Jakopović poblizje upoznati s problemom disleksije.

Sa zadovoljstvom smo prihvatili njihovu spremnost na suradnju.

Ljiljana Petrovski, prof. pedagog

Međunarodna knjiga o disleksiji Hrvatska

Prepoznavanje problema općenito

Pod pritiskom roditelja, ali i uz njihovu pomoć, inicirane su mnoge akcije za zaštitu dislektične djece. Već 1966. godine publicirana je prva knjiga - priručnik u Hrvatskoj od prof. Ribić, psiholog i prof. Matanović, pedagog "Teškoće čitanja i pisanja u školi". Simpozij o disleksiji i disgrafiji održan u Zagrebu 1970 i disleksija kao jedna od tema na Kongresu školske medicine održanom u Trogiru 1971, povećali su prepoznavanje problema među stručnjacima, koji imaju neka djeca i neki odrasli.

Iako roditelji djece s disleksijom, od vremena do vremena, povećavaju pritisak na škole i razne stručnjake, njihovi naponi nisu dovoljni ni organizirani. Povremeno se javne neki članci u popularnim časopisima i slično.

Hrvatska udruga za disleksiju- udruga roditelja i stručnjaka, organizirana 1992. u suradnji s Europskom udrugom za disleksiju čini središnju organizaciju za aktivne roditelje i stručnjake. HUD izdaje Bilten dva puta godišnje s osnovnim informacijama za učitelje i roditelje te sudjeluje u mnogim radijskim i televizijskim emisijama.

Prepoznavanje problema

U različitim regijama Hrvatske ima mnogo zainteresiranih stručnjaka za primjenu sistematskog pristupa disleksiji i disgrafiji. Logopedi su najveća skupina koja je uključena u dijagnostiku i rehabilitaciju djece s disleksijom. Oni su prisutni u školama od 1970, ali još nisu dovoljno utjecajni. Većina ih radi u raznim zdravstvenim ustanovama.

Malo psihologa radi u školama, a daleko više pedagoga sa specifičnim stručnim naslijeđem., te se dijagnostički rad u školama nije dovoljno razvio. Napori stručnjaka u školama, mogu se izjednačiti sa testiranjem brzine čitanja (sa standardiziranim i nestandardiziranim testovima). Međutim, psiholozi zaposleni u raznim zdravstvenim centrima i ustanovama, razvili su detaljnu neuropsihološku i psiholingvističku dijagnostiku za disleksiju i disgrafiju, i njihovi nalazi su osnova za rehabilitaciju i modificiranje postupaka u školi.

Svake godine, sve više škola organizira za učitelje prvih razreda, jedan do tri dana seminare za stjecanje osnovnog znanja uz demonstraciju praktičnog rada. Članovi HUD-a koordiniraju takav rad sa Ministarstvom prosvjete.

Liječnici-specijalisti školske medicine primjenjuju sistematski pristup screening proceduru za disleksiju, prilikom ispitivanja spremnosti djece za upis u školu (Komisija - tim specijalista). Isto tako screening potencijalnih dislektičara ("rizične djece") provode psiholozi i logopedi tijekom zadnje godine u dječjim vrtićima.

Zakonodavstvo

Djeca pohađaju dječje vrtiće od 3 godine. Za prevenciju "dislektičnog" razvoja koji oštećuje dječju ličnost prate se

"Znakovi rizika za disleksiju" već u predškolskoj dobi. (Zakon o školstvu 1990). Provodi se govorna terapija, predvježbe čitanja i pisanja u dobi od 5,5 ili ranije, ukoliko je potrebno. Ova vrsta prevencije nije na žalost prisutna u svim sredinama.

Djeca započinju školovanje u dobi od šest, šest i pol godina ili ranije. Svako dijete mora procijeniti Komisija (Pravilnik o upisu djece u prvi razred NN 13/ 91- regulacija polaska u školu) pri čemu se nastoji utvrditi postoje li "Znakovi rizika za disleksiju". Kad su prisutni veći znaci, preporuča se opservacija u školi u tijeku tri mjeseca (Zakon o školstvu 13 / 1991). Nakon tog razdoblja, školski tim piše izvještaj o djetetovu napretku i daje upute i preporuke o daljnim postupcima zaštite. Kad su zapaženi znaci specifičnih teškoća u čitanju, pisanju i matematici (učitelj, roditelj ili stručnjak), tim specijalista u specijaliziranoj ustanovi daje punu dijagnozu i preporuke za dodatni rad i eventualne specifične postupke u školi (vidi "Ispitivanje"). Ministarstvo za prosvjetu u Gradskom uredu za školstvo izdaje konačni dokument i šalje ga u školu i roditeljima (Zakon o školstvu NN 59/90, 27/93, 57/96). Disleksija se svrstava kao specifična teškoća u učenju (Zakon o školstvu NN 23/ 1991) pod članom 3 - Poremećaji komunikacije jezika i govora, čitanja i pisanja; dyslexia, dysgraphia, agraphia, dyscalculia, acalculia.

Postoje i propisi za srednju školu (NN 19/92), no manji broj dislektične djece biva dijagnosticirano u srednjoj školi. Premalo je stručnjaka u tim školama, koji bi osigurali povoljne uvjete za njihovu edukaciju.

Iako Centar za profesionalnu orijentaciju uzima u obzir sve specifične teškoće, nema propisa ni zaštite u osposobljavanju ili zapošljavanju takve mladeži.

O modifikacijama na sveučilišnoj razini podaci ne postoje.

Ispitivanje

Screening potencijalnih dislektičara provodi se u predškolskoj dobi u dječjim vrtićima i prilikom ulaska u školu, ali informacije o eventualnim teškoćama nisu uvijek prenesene na školu. Kad jesu, učitelji nisu uvijek u mogućnosti da odmah pomognu, jer nisu prošli specifičnu edukaciju.

U školskim ispitivanjima najčešće se koristi Jednominutno ispitivanje brzine čitanja (Furlan). Kad se koristi znalački, može nam dati prvi uvid u teškoće. Drugi dijagnostički postupci koriste se rijetko kao npr. Test teškoća u čitanju i pisanju (Hadžiselimović) i Internacionalni test za disleksiju (Smithe - preveden je) a oni bi mogli dati mnogo više korisnih informacija.

Kada je neko dijete upućeno na ispitivanje u neki specijalizirani centar, liste čekanja su vrlo dugačke. Kad se dijagnosticira disleksija (Zakon o školstvu NN 23/91), dislektično dijete ima pravo na redovno školovanje i punu integraciju, ono može proći:

- a) redovan program
- b) redovan program s određenim prilagodbama uz individualizirani postupak i specijalnu pomoć, ako je moguće
- c) skraćeni program i stalnu pomoć specijalista

Samo 30% škola ima mogućnosti za ispunjenje idealnih postupaka. U drugim školama sami roditelji, ako imaju sreće i dobiju dobar savjet, traže pomoć izvan škole. To im oduzima

dosta vremena. Mnoga djeca zapravo ne dobivaju nikakvu pomoć.

Pomoć

Postoje dvije primarne metodologije pružanja pomoći:

1. Primjena verbotonalne metode (Guberina) s elektronskim pomagalom (elektronski feed back device). Nekorektna slušna slika riječi nadomještaju se korektnim, a što dovodi do boljeg govora i bolje koncentracije. Uz to se koristi i Piktografska ritmika (Lovrić), kao multisenzorni pristup čitanju i pisanju (primarno se koristi u Poliklinici SUVAG, Zagreb).
2. Postoje mnogi programi predvježbi čitanja i pisanja, kao i vježbe čitanja i pisanja razvijenih kreativnošću pojedinih terapeuta (u privatnim centrima ili ustanovama i zdravstvenim centrima itd.)

Primjena ovih tehnika je najefikasnija kad ih provode učitelji u razredu, uz pomoć specijalista. Međutim, zbog manjka fondova, nema ni mogućnosti za kupnju aparata SUVAG Lingva, a nema ni dovoljno specijalista za izravnu pomoć učiteljima. Prema tome, pomoć većini djece moguća je samo izvan škole. Također mnogi iskusni logopedi i psiholozi,

prisiljeni su bili povući se u mirovinu zbog poslijeratne ekonomije, pa tako nije došlo do prijenosa znanja na sljedeće generacije kolega. Popisi čekanja rastu jer je smanjen broj stručnjaka (tri mjeseca za dijagnozu a postoji npr. samo jedan logoped za tri ili više škola).

Školovanje učitelja

Od 1994. do danas pokušava se na razne načine kreirati sistematska permanentna edukacija učitelja. Međutim, zbog nedostatka novca i manjka političke volje, uspjela je samo organizacija seminara od jedan do tri dana, koji su kreirali volonteri stručnjaci. Najnoviji pokušaj da se poboljša situacija je projekt HUD-a iz 1999. gdje je skupina psihologa i logopeda Ministarstvu za prosvjetu dala "Program rane prevencije disleksije i disgrafije - permanentna edukacija predškolskih učitelja, školskih učitelja i drugih specijalista". Zbog manjka financijskih izvora a i naše nesposobnosti da do sada nađemo sponzora, projekt nije realiziran.

Nada Lovrić, prof. psiholog

Profesori, pitate li se ikad:

"U čemu griješim?"

Dugo mi je trebalo da smislim naslov za ovaj članak.

Pokušat ću prenijeti iskustvo jedne majke i njezina sina, sada već osamnaestogodišnjaka.

Na žalost neugodna iskustva, zbog nerazumijevanja onih koji su školovani da pomognu i nama i našoj djeci.

Iz naslova pogađate o kome je riječ. Svi bi mi željeli biti savršeni i imati savršenu djecu. Kako ni prsti na ruci nisu svi isti, tako ni mi ljudi nismo, priznali to ili ne.

Ivan se rodio kao normalno i zdravo dijete.

Svi su počeci isti, jaslice, vrtić, škola... no, tu se pojavljuje onaj nesretni "ali": dječje bolesti, virusi, bakterije, pogrešno liječenje, dijagnosticiranje i hrpa jakih lijekova. To ostavlja traga i na nama velikima, kako onda ne će na tim malim bićima, koja sama ne znaju reći što ih zapravo boli?!

S tri godine, pad u vrtiću, udarac glavom, rezultat hematom i modrica, nitko od odgovornih nije uputio dijete na pregled liječniku. Dan kasnije

dijete je kolabiralo, klonulo je tri puta.

Nitko nije znao reći je li to posljedica udara ili početak nečeg ozbiljnijeg.

Sa 4,5 godine slijedila je prva dijagnoza.

Dijete ima napad sa uvjetno rečeno simptomima epilepsije.

Dijagnoza: konvulzije. Hospitalizacija 10 dana. Slijedili su nalazi pretraga u granicama normale i preporuka liječnice je vrlo jak lijek koji se prepisuje osobama kod kojih je točna dijagnoza - epilepsija.

Zar je to bilo potrebno?

Dragi čitatelji, ovo je tek bio uvod u prave probleme kojih zapravo nije niti bilo.

Ivan je već u vrtiću pokazivao znakove da je individualist. Nije pokazivao volju niti želju za pretjeranim druženjem s ostalom djecom. Crtanje, igranje s igračkama, gledanje crtića, to nije bio njegov način. Povlačio se u sebe, igrao se u pijesku s jednom djevojčicom - stalno, i nije želio surađivati, ali bez obzira na sve to, znao je sve pjesmice i recitacije kao i ostala djeca. Postojao je manjak koncentracije, poteškoće čitanja i pisanja (disleksija, disgrafija), ali ne takvih razmjera da bi dijete bilo

upisano u školu za djecu s poteškoćama u razvoju.

To su čak kategorički odbili u toj ustanovi.

Normalno je da su sve te okolnosti utjecale i na Ivanov razvoj u osnovnoj školi. Proglasiti dijete u osnovnoj školi u I. i II. razredu problematičnim, a ne učiniti ništa da mu se pomogne, mislim da je neozbiljno i pedagoški neodgovorno.

Bez obzira na to što su djeca, djeca roditelja, a ne škole, ipak je škola ustanova koja ih odgaja i usmjerava. Što učiniti kad oni zakažu? Isto ono što je učinila Ivanova majka - potražiti pomoć sa strane. Tako je i bilo, posjet SUVAG-u te razgovor s ljudima koji su stručni i imaju više volje, ljubavi i sluha za djecu. Očekuje se da vam oni potvrde sve ono što ste već čuli u školi. Prevarili bi se; dođete do spoznaje da vaše dijete nije problematično, već osobe s kojima dolazi svakodnevno 8 sati u doticaj. Potvrda toga je Ivanov vrlo dobar uspjeh u III. razredu OŠ. Pitat ćete se "Što se promijenilo?" S pravom. Promijenila se nastavnica. Mlada i strpljiva osoba koja voli svoj posao, kojoj nije bilo teško posvetiti pet minuta više Ivanu nego drugoj djeci.

Kako sve lijepo kratko traje, tako je i njezino gostovanje u Ivanovu životu trajalo samo jednu godinu, do povratka prijašnje nastavnice s porodijskog dopusta.

I sve opet ispočetka. Kad vam jednom prišiju etiketu "problem", to vas prati d u g o. Kako drukčije objasniti fenomen loših ocjena za nešto u čemu ste najbolji. Ivan je osrednji u hrvatskom, matematici, zemljopisu, ali je zato najbrži i najspretniji u tjelesnom. Treba li ga kazniti ili nagraditi. Pomislit ćete "nagraditi". Na žalost, nastavnici tako ne misle. Kako bi to sada bilo da jedna petica strši iz onih silnih "dvojki" i "trojki". Dajmo mu iz tjelesnog "trojku". To mu je dosta. Što poslije toga očekivati od djeteta? Da se trudi? Z a š t o?

Ivan je danas osamnaestogodišnjak. Završio je osnovnu i srednju školu, bez ijednog ponavljanja razreda, radi, trudi se da zaboravi one koji nisu

radili kako treba. Malo nesigurnosti postoji u njemu, jer duhovi ne nestaju samo tako, a bilo je potrebno samo malo ljudske topline i taktičnosti onih kojima s toliko povjerenja, dajemo na odgoj našu djecu.

Samo malo, malo ljudske topline.

Đ. U., roditelj

HUD

Hrvatska udruga za disleksiju
Kušlanova 59a
10000 Zagreb
tel: 01/2338-022, fax: 01/2329-950
091/568-1009
(dežurstvo srijedom od 18 do 19 sati)
žiro račun 30109-678-84094
Zagrebačka banka

Pismo Ivanovim roditeljima od učiteljice koja je razumijela "problem"

S poštovanjem Ivanovi roditelji
Meni je neizmerno drago da je Ivan pokazao svima da može i da hoće. Njegovu slabašnu volju i koncentraciju treba pažljivo usmjeriti i onda ona ruši sve zidove. Nipošto se ne smije sputavati. Svi njegovi prijatelji u razredu osjetili su Ivana kao boljeg i drukčijeg i veselili su se njegovim uspjesima. A i nastavnici s kojima Ivan dolazi u dodir Ivanu izražavaju pohvale. Molim vas da i vi na pažljiv roditeljski način uputite Ivanu pohvale jer mislim da uz malo razumijevanja on ovim putem može nesmetano ići dalje.
Ivanova učiteljica

Obavijesti:

Tiskane su dvije knjige.

Dijagnostički komplet za ispitivanje sposobnosti govora, jezika, čitanja i pisanja u djece
Jadranka Bjelica i Ilona Posokhova
Sve informacije i narudžbe
"Ostvarenje" d. o. o.
Donji Vukojevac 12
44 272 Lekenik
tel. 044/ 732-228 ili 732-230

Dar disleksije
Ronald D. Devis i Eldon M. Braun
Sve informacije i narudžbe
"Alinea" d. o. o.
Krešimirov trg 2
10 000 Zagreb
tel. 01/ 4655- 060

**U rujnu 2001. bit će gotove web stranice HUD-a. Adresa je <http://www.hud.hr>
Pozivamo sve koji žele objaviti stručni članak na tim stranicama da se javu Udruzi.**

Kako upisati dijete s disleksijom u srednju školu

Moje dijete prebrodilo je prijelaz iz osnovne u srednju školu. To iskustvo vrijedno je podijeliti s onima koji tek trebaju proći kroz taj, za mnoge, vrlo stresno razdoblje života.

Za veliko čudo, prošli smo kroz proceduru upisa u srednju školu vrlo smireno i sa zadovoljstvom.

Morana je od V. razreda OŠ u stručnom tretmanu Poliklinike SUVAG. V. i VI. razred polazila je školu Poliklinike SUVAG, a VII. i VIII. razred u OŠ Davorin Trstenjak po redovitom programu uz svakodnevni stručni tretman stručnjaka SUVAG-a, vježbe kod logopeda i pomoć u učenju i pisanju zadaće.

U organizaciji SUVAG-a sva su djeca prošla program profesionalne orijentacije pri Zavodu za zapošljavanje. Tamo je nakon liječničkog pregleda i testiranja psihologa napisana preporuka za izravan upis djeteta u odgovarajuću srednju školu.

Roditelj Ljiljana Petrovski, prof. pedagog

BILTEN IZDAJE:

Hrvatska udruga za disleksiju
Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet, Zagreb, Kušlanova 59a
Urednica: Stanislava Leljak-Turžanski, predsjednica
Uredništvo: Karmela Krušlin, dopredsjednica
Gordana Baričević Nada Lovrić
Emica Farago Ljiljana Petrovski
Ana Kalčić Maja Rački
Mirjana Lenček-Vancaš
Izlazi 2 puta godišnje. Naklada 500 primjeraka.

BILTEN JE BESPLATAN!

Zahvaljujemo se VIP-NET GSM d.o.o. na donaciji VIP.me paketa koji sadrži mobilni telefon ALKATEL, SIM-kartu i 100 besplatnih SMS-poruka.